

I. SZ. KONYEV:
A NEGYVENÖTÖS ESZTENDŐ

(Budapest, Zrínyi Katonai Kiadó, 1968. 290 o.)

Konyev marsall könyve azokat a hadműveleteket eleveníti fel, amelyeket az 1. Ukrán Front 1945. január 12-től május 9-ig folytatott. Ez a rövid, néhány hónapos időszak hozta meg a végső győzelmet a fasiszta Németország fölött. 1945-ben az 1. Ukrán Front csapatai négy jelentős hadművelet eredményeként a Visztulától az Ode-ráig, majd onnan a Neisséig, végül Ber-

lintől Prágáig jutottak el, ott fejezték be a második világháborút.

A könyv számottevő helyet foglal el az egyre gazdagodó szovjet memoárirodalomban. Egyaránt figyelembe veszi a második világháború története iránt érdeklődő olvasóközönség és a hadművészet kérdéseivel foglalkozó kutatók igényeit. Őszinte, hiteles képet ad az 1. Ukrán Front tevékenységéről ebben az eseménydús, történelmi jelentőségű időszakban; nem hallgatja el a nehézségeket és azokat a problémákat, amelyek befolyásolták az események menetét.

Az első fejezet a visztula—oderai hadászati támadó hadművelet előkészítését és végrehajtását tárgyalja. A szerző a frontparancsnok szemszögéből láttatja az olvasóval a helyzetet és feladatot. Szemléletesen érzékelteti a hídfőből indított támadás megszervezésének sajátosságait, bonyolultságát. Számba veszi a lehetőségeket, azok várható következményeit, és megindokolja saját elhatározását. Ez a tárgyalásmód, amely jellemző a munka egészére, lehetővé teszi az olvasónak, hogy belülről lássa a történeteket, s mintegy átélje mindazt, amiről a könyvben szó esik.

A visztula—oderai hadművelet egyik jelentős eredménye volt a sziléziai iparvidék felszabadtítása. Ezt a feladatot az 1. Ukrán Front csapatai oly módon oldották meg, hogy a szó szoros értelmében kincset érő körzet teljes épségben került a népi Lengyelország birtokába. Ez a művelet — a bekerített

ellenséges csoportosítás nyílt terepre szorítása egy tudatosan nyitva hagyott folyosón keresztül — részletesebb tárgyalást érdemelt volna. Kár, hogy a szerző ettől eltekintett.

A második fejezet az Oderától a Neisséig terjedő hadi úton lezajlott eseményekkel foglalkozik. Konyev marsall vázolja azokat az okokat és körülményeket, amelyek következtében le kellett mondani az eredeti elgondolásról — a támadás kifejlesztéséről Berlin irányában. Szembeszáll azzal a véleménnyel, amely tagadja a Neisse eléréséért folytatott hadművelet szükségességét. E vélemény szerint: „cél-szerűbb lett volna megállni az Oderánál, ott erőket gyűjteni, majd a németek védelmét áttörve egyetlen lendülettel megtenni az 1. Ukrán Frontot Berlintől elválasztó távolságot.” A szerző azt az álláspontot képviseli, hogy a Neisse elérése feltétele volt Berlin gyors elfoglalásának. Nem tartja megalapozottnak azt a nézetet sem, amely szerint már februárban meg kellett volna indítani a közvetlen támadást Berlin ellen.

Ez a két nézet összefügg azzal a Csujkov marsall által képviselt állásponttal, amely helyteleníti a főhadiszállás utasítását a kelet-pomerániai német csoportosítás felszámolására, a visztula—oderai hadművelet befejezése után. Csujkov marsall szerint ez a parancs indokolatlanul késletette a berlini hadművelet megindítását. Konyev marsall ebben a könyvében nem bírálja a főhadiszállást a kelet-pomerániai hadművelet elhatározásáért, hanem az adott helyzetből vonja le a maga következtetését az 1. Ukrán Front harctevékenységének és lehetőségeinek saját véleményétől eltérő értékelésekkel kapcsolatban. Az 1945 februári időszakban lezajlott események és lehetőségek eltérő megítélése érdekes vitára adott okot a szovjet hadtörténeti irodalomban. Csak sajnálni lehet, hogy e memoár szerzője ilyen röviden reagált a kérdésekre.

A könyv harmadik, s egyben legterjedelmesebb fejezete a berlini hadművelettel foglalkozik. 1945. április 1-én Konyev marsallt Zsukov marsallal, az 1. Belorusz Front parancsnokával együtt a moszkvai főhadiszállásra rendelték, ahol tudomásukra hozták, hogy az amerikai-angol parancsnokság Berlin elfoglalására készül, holott koráb-

ban a szövetségesek a szovjet hadseregtől kívánták e feladat végrehajtását. Sztálin kérdéseire a két frontparancsnok kijelentette, hogy a legrövidebb időn belül kész a hadművelet megindítására. Berlin közvetlen elfoglalása az 1. Belorusz Front csapataira várt. Sztálin azonban a hadművelet tervének jóváhagyásakor a két front közötti sávhatárt csak Lübbenig rajzolta rá a térképre, s ez lehetőséget adott arra, hogy az 1. Ukrán Front — sikeres tevékenység esetén — erői egy részével részt vehessen a német főváros elfoglalásában. Konyev marsall elmondja, hogy ezzel a lehetőséggel kezdettől számolt és a frontjának jobbszárnyán elhelyezkedő 3. gárda harcocsihadsergnek kiadott parancsában egy harcocsihadtestet és egy lövészhadosztályt konkrétan kijelölt külön arra a célra, hogy délről támadják Berlint. A későbbiekben aztán a hadműveleti helyzet úgy alakult, hogy 1. Ukrán Front nem csupán az előre kijelölt csapatokkal, hanem több hadsereggel vett részt Berlin ostromában és elfoglalásában.

A fejezet naplószerűen, naponkénti részletezéssel tartalmazza az 1. Ukrán Front támadási sávjában lezajlott eseményeket; rögzíti a harccselekményeket, a németek ellenintézkedéseit, a helyzet változásait. A szerző jól érzékelteti a feladat nagyságát és bonyolultságát. Rámutat, milyen elkeseredetten küzdöttek a hitlerista csapatok, s milyen jelentős erőfeszítéssel kísérelték meg a szovjet erők feltartóztatását.

1945. április 28-án, néhány nappal a berlini hadművelet befejezése előtt a főhadiszállás már új feladatot állított Konyev marsall csapatai elé. Prága irányában kellett csapatot mérnie a Schröder tábornagy parancsnoksága alatt álló „Közép” hadseregcsoport széttűzése, Csehszlovákia fővárosának felszabadítása céljából. Ezzel a hadművelettel foglalkozik a könyv utolsó fejezete. Konyev marsall a prágai hadművelet leírását is átszővi epizódokkal, személyes élményeivel, eközben számos bajtársáról rajzol emberi, katonai, hadvezéri portrét. Ebben a fejezetben emlékezik vissza Omar Bradley tábornokkal, a 12. amerikai hadseregcsoport parancsnokával történt találkozására is.

A befejező részben a szerző leírja

véleményét és tapasztalatait a parancsnoki munkáról. Könyve hozzásegít a háború utolsó hónapjaiban lezajlott események jobb megismeréséhez, hadművészeti tapasztalatainak elem-

zéséhez és értékeléséhez. Megjelentetésével a Zrínyi Katonai Kiadó hasznos szolgálatot tett és gondos, elismerést érdemlő munkát végzett.

Tóth Sándor